

**Pedagogické znalosti jako součást profesní výbavy učitele
aneb
přínos Vlastimila Švece pro teorii, praxi a výzkum
učitelského vzdělávání
aneb
předmluva k druhému vydání zdravotice z šedesátých**

Je svého druhu závazkem dokumentovat a vyzdvihovat oslavným způsobem významnější počiny kolegů z oboru, s nimiž máte možnost potkávat se na pracovišti, zasedat v radách, sdílet kancelář či prostě jen tak přicházet na společnou řeč.

Rytmus vašim dokumentačním snahám nejlépe udávají životní jubilea. Jestli vytrvalí, můžete se vypracovat až na životopisce dotyčných a zaznamenat úspěchy na poli historiografie intelektuálního života v období od–do.

Hlavní starostí, kterou při takových přáních máte, je neprozradit věk dotyčného. Já samozřejmě neprozradím, ale naznačím, jak se to dnes koneckonců v didaktice (prý) má dělat.

Svoji první dokumentaci odborného úsilí profesora Švece jsem sepsal a uveřejnil v *Pedagogické orientaci* před deseti lety (Janík, 2007). To byla zlatá šedesátá, nikoliv ovšem dle oficiálního kalendáře, nýbrž podle životního výměru profesora Švece a možná i podle atmosféry v univerzitním prostředí, která byla tehdy uvolněnější jako kdysi, a nikoliv jako dnes, kdy se pomalu, ale jistě dostáváme do pout jiné totality (tentokrát neoliberální) a začínáme podléhat jinému typu ovládnutí (tentokrát managerialismu).

Vše, co jsem před deseti lety v prvním vydání tohoto spisu o odborných aktivitách profesora Švece napsal, dnes podepisuji. A navíc k tomu připisuji, že ono desetiletí bylo pro profesora Švece obdobím budování Fakulty humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a současně dobou přechodu na Katedru pedagogiky a následně na Institut výzkumu školního vzdělávání Pedagogické fakulty MU v Brně.

Profesor Švec patří k lidem, kteří si po celou dobu vedle své manažerské role udržovali i odbornost. Znamená to, že vedle budování budov a institucí neztráceli ze zřetele rozvoj vědních a studijních oborů, publikování, přednášení, konzultování a podobné věci.

Odborná činnost profesora Švece a jeho výzkumy ve sledovaném období směřovaly k tématu sdílení znalostí v pedagogických a pomáhajících profesích, a zejména k tématu tacitních znalostí a jejich utváření v kontextu praxe.

Několikaleté výzkumné úsilí vyvrcholilo v knize *Studenti učitelství mezi tacitními a explicitními znalostmi* (Švec et al., 2016), na níž se pod jeho vedením podílela řada kolegyň a kolegů (Jan Nehyba, Petr Svojanovský, James Lawley, Radim Šíp, Eva Minaříková, Blanka Pravdová, Barbora Šimůnková a Jan Slavík). Kniha byla vydána i v anglickém jazyce a začíná sbírat první ohlasy u nás i v zahraničí.

V závěru dekády, o níž zde hovoříme, pro nás profesor Švec vynalezl staro-novou oblast aktivit – je to studium profesí, zejména studium předpokladů a podmínek profesionálního, popř. expertního výkonu. Profesor teď hodně chodí po doktorech. Ptá se jich ale na trochu jiné věci než my, když chodíme po doktorech. O tomhle vám ale řekne více on sám, a to nejlépe na interdisciplinárním semináři k profesím, který jsme pro vážné zájemce napříč fakultami Masarykovy univerzity iniciovali pro podzimní a další semestr.

A závěrem k tomu, co a kdo nás všechny spojuje. Je to osobnost profesora Maňáka – ukazuje se, že páně profesorovo laskavé a noblesní formativní působení na nás mělo a má daleko blahodárnější vliv než všechno to současné mudrování univerzitních manažerů nového stříhu. Poděkujeme proto profesoru Švecovi za to, že inicioval knihu rozhovorů *O vzdělávání, o učitelství a tak trochu i o pedagogice* (Maňák, Švec, & Janík, 2017), v níž profesor Maňák dostává slovo, aby držel hlas rozumnosti v našem směřování.

Je totiž svého druhu závazkem dokumentovat a vyzdvihovat oslavným způsobem významnější počiny kolegů z oboru, s nimiž máte možnost potkávat se na pracovišti, zasedat v radách, sdílet kancelář či prostě jen tak přicházet na společnou řeč. Profesor Švec o tomto závazku ví a v jeho duchu koná. A já? Já si prostě беру příklad a jsem rád, že je kde brát.

Tomáš Janík
Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta,
Institut výzkumu školního vzdělávání

Literatura

- Janík, T. (2007). Pedagogické znalosti jako součást profesní výbavy učitele. *Pedagogická orientace*, 17(4), 35–42.
- Maňák, J., Švec, V., & Janík, T. (2017). *O vzdělávání, o učitelství a tak trochu i o pedagogice*. Brno: MU.
- Švec, V., Nehyba, J., Svojanovský, P., Lawley, J., Šíp, R., Minaříková, E. ... Slavík, J. (2016). *Studenti učitelství mezi tacitními a explicitními znalostmi*. Brno: MU.

Šťastný, V., Svobodová, Z., Rochex, J.-Y. (2017). *Školní vzdělávání ve Francii*. Praha: Karolinum.

Analyticko-srovnávací studie Školní vzdělávání ve Francii je sedmou publikací řady Školní vzdělávání v zahraničí. Studie zachovává obdobnou strukturu jako dřívější publikace v řadě, metodologicky se však kromě studia odborné literatury opírá také o vlastní empirická data autorů sebraná prostřednictvím pozorování ve školních třídách či rozhovorů s různými aktéry vzdělávacího systému (učiteli, řediteli, inspektory...). Důraz je kladen na hlavní problémové okruhy školního vzdělávání. Čeští autoři poskytují pohled na francouzský vzdělávací systém „zvenku“ (kapitoly zabývající se vzdělávací politikou, charakteristikou vzdělávacího systému, profesí učitele, kurikulem, evaluací, spravedlivostí ve vzdělávání, jazykovým vzděláváním a specifiky vzdělávání v zámořských teritoriích), pohled „zevnitř“ pak zprostředkovává renomovaný francouzský výzkumník a sociolog vzdělávání Jean-Yves Rochex, který se v poslední kapitole zaměřuje na vývoj a současný stav vzdělanostních nerovností ve Francii. Publikace představuje příspěvek k literatuře z oblasti srovnávací pedagogiky přinášející systematicky utříděné poznatky o zemi, jejíž specifika a problémy vzdělávání nejsou českým čtenářům příliš známá. Je určena výzkumníkům a odborníkům v oblasti vzdělávání, vyučujícím i studentům pedagogických fakult a dalších fakult připravujících učitele, zástupcům Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky i dalším pracovníkům působícím ve státní správě zabývajícím se vzděláváním.